

Ділова українська мова. Навчальний посібник

Анотація

У навчальному посібнику розглядаються граматичні парадигми частин мови в ділових паперах, особливості писемного й усного ділового мовлення, реквізити і правила оформлення документів.

Наводяться приклади перекладу з російської мови на українську найуживаніших слів і словосполучень із ділової сфери.

Розрахований на слухачів, студентів, державних службовців, ділових осіб - усіх, хто цікавиться проблемами ділової української мови й бажає підвищити рівень мовної культури.

І.М. Плотницька

ДІЛОВА УКРАЇНСЬКА МОВА

3-тє видання, перероблене та доповнене

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів*

Видавництво
«Центр Учбової літератури»
КИЇВ—2022

ББК 821.161.2'27(075.8)

П 39

УДК 81.2Укр-9я73

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів*

Рецензенти:

В.П. Шульгач – доктор філологічних наук, провідний науковий співробітник, завідувач відділу термінології та ономастики Інституту української мови НАН України;

Н.Г. Протасова – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри управління освітою Національної академії державного управління при Президентові України.

Плотницька І.М.

П 39 Ділова українська мова. Навчальний посібник. 3-тє видання. – К.: Центр учбової літера-тури, 2022. – 256

с. ISBN 978-611-01-0984-0

У навчальному посібнику розглядаються граматичні парадигми частин мови в ділових паперах, особливості писемного й усного ділового мовлення, реквізити і правила оформлення документів.

Наводяться приклади перекладу з російської мови на українську найуживаніших слів і словосполучень із ділової сфери.

Розрахований на слухачів, студентів, державних службовців, ділових осіб – усіх, хто цікавиться проблемами ділової української мови й бажає підвищити рівень мовної культури.

ISBN978-611-01-0984-0

© Плотницька І.М., 2021
© Центр учбової літератури, 2021.

ПЕРЕДМОВА

У будь-якій демократичній країні кожна особа має не тільки право на плекання рідної мови, а й обов'язок утверджувати її в усіх сферах функціонування. Усі мають усвідомлювати, що вільне володіння українською мовою є невід'ємним чинником поваги до власного народу.

Висока культура ділового писемного й усного мовлення, добре знання і чуття державної мови, вміння правильно користуватися всіма засобами ділової української мови – найкраща рекомендація для кожної особи в її громадській діяльності й повсякденному житті.

Писемне й усне спілкування в державному управлінні, у ділових відносинах між організаціями, підприємствами, установами тощо ведеться українською мовою. Теоретичний матеріал посібника допоможе слухачам, студентам, державним службовцям, діловим особам засвоїти основні лексичні, граматичні й стилістичні норми офіційно-ділового стилю, уникнути найпоширеніших помилок у діловому мовленні. Адже культура мовлення починається із самоусвідомлення людини як мовної особистості і залежить від знання мовної системи.

Усім, хто хоче вдосконалити рівень володіння діловою українською мовою, важливо знати поняття ділового мовленнєвого етикету (в посібнику подаються елементи телефонної розмови, переклад “етикетних” слів, кліше і словосполучень з російської мови на українську).

До складу посібника увійшли 7 розділів з підрозділами, які містять теоретичний матеріал з лексикології, морфології, синтаксису ділової мови, реквізити документів.

Розділ 1. Сучасна українська літературна мова і культура ділового мовлення

Українська мова – державна мова в Україні.

Етапи розвитку літературної української мови.

З історії заборони української мови.

Мовна норма.

Український алфавіт.

Функціональні стилі мовлення.

Офіційно-діловий стиль, його найважливіші риси.

Основні вимоги до ділового мовлення.

Ключові слова: мовна норма, функціональні стилі мовлення, офіційно-діловий стиль, мовлення державного службовця.

Етапи розвитку літературної української мови

Статус української мови як державної зафіксовано у статті 10 Конституції України: “Державною мовою в Україні є українська мова.

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом”, у нормативно-правових актах України.

У Законі Української Радянської Соціалістичної Республіки “Про мови в Українській РСР (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 75/95-ВР від 28.02.95, ВВР 1995, №13, ст.85) читаємо: “Українська РСР забезпечує українській мові статус державної з метою сприяння всебічного розвитку духовних творчих сил

українського народу, гарантування його суверенної національно-державної майбутності...

Стаття 2. Державна мова Української РСР.

Відповідно до Конституції Української РСР (888-09) державною мовою Української Радянської Соціалістичної Республіки є українська мова.

Українська РСР забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя”.

Українська літературна мова має певні етапи розвитку. Традиційно дослідники виділяють такі основні етапи:

- період Київської Русі, коли функціонували руська народна та старослов'янська (церковнослов'янська) мови;
- XV ст. – староукраїнська мова використовувалася як мова світської літератури, літописів, а старослов'янська мова – як мова релігійна;
- XVII ст. – коли функціонувала слов'янорусська (релігійна) і власне “книжна”, “проста” або староукраїнська мова;
- XVIII ст. – започатковано книгодрукування в Україні, починають видаватися граматики та словники, нормалізується й уніфікується писемна мова, розвиваються стилі мови.

Становлення нової української літературної мови відбувалося на основі середньонаддніпрянських діалектів з урахуванням мовних особливостей інших діалектів. Зачинателем української літературної мови вважається І.Котляревський, основоположником сучасної української літературної мови – Т.Шевченко.

З історії заборони української мови

(За матеріалами: *Кононенко П.П., Кононенко Т.П.* Феномен української мови: Генеза, проблеми, перспективи. Історична місія. – К.: Наша наука і культура, 1999. – С.17–19).

Українська мова мала довготривалу трагічну долю. Причина й мета заборони української мови “традиційні”: нищення української нації, в ім'я чого її, до речі, нарекли навіть “рідною”, братерською, визначаючи тим не просто неминучість, а й “природну” закономірність асиміляції.

Повчальним буде навіть хронологічний ряд форм досягнення мети московським, а потім російським царизмом:

у XV ст. князь Іван III приймає підступно-месійну концепцію церковників Спиридона – Савви та Філофея про Москву, як Третій і останній Рим – захисницю всього (!) православного християнства. На цьому ґрунті розвивається ідея “воз’єднання” всіх київсько-руських земель як “спільна” спадщина “єдиного” східнослов’янського племені під егідою Москви (нагадаємо: Київ відзначив свій 1500-річний ювілей, Москва – 800-річчя). До багатовікового завоювання 1/6 частини Землі Московія (з 18 ст. Росія, з 1721 р. – імперія, що перебрала на себе навіть родову назву праукраїнської держави) йшла і через прийняття таких законів:

1654 р. – імітація рівноправної угоди між Україною й Московією під протекторатом московського царя. Однак угоду буде розтопано, надії на підтримку зраджено відразу після смерті Б. Хмельницького.

1659 р. – гетьман І.Виговський оголосив усім державам Європи про розрив угоди. Але Московія до XX ст. наполягатиме на правомірності “воз’єднання” й нищитиме основи української державності та національної свідомості.

1686 р. – підпорядкування православної Київської митрополії Московському патріархату.

1709 р. – Полтавська битва. Зруйнування столиці українського гетьманату Батурина та винищення всього населення міста. Погром патріотичної урядової і церковної еліти. Наказ царя Петра I страчувати на місці кожного запорожця. Початок руйнування опори держави – Січі.

1720 р. – указ Петра I про заборону київсько-печерській та чернігівській (яку брали облогою військ) друкарням видавати книги українською мовою.

1722 р. – створення Першої Малоросійської колегії, що закріплює переведення України на становище Малоросії та узаконює знищення її суверенітету.

1729 р. – наказ Петра II про переписання в Україні всіх постанов і розпоряджень українською мовою російською.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Розділ 1. Сучасна українська літературна мова і культура ділового мовлення	4
Розділ 2. Лексичні норми ділової мови.....	17
Розділ 3. Граматична парадигма самостійних частин мови в ділових паперах	36
3.1. Іменник	36
3.2. Прикметник	64
3.3. Числівник	71
3.4. Займенник	80
3.5. Дієслово	85
3.6. Прислівник.....	97
Розділ 4. Граматична парадигма службових частин мови в ділових паперах	101
4.1. Прийменник	101
4.2. Сполучник.....	109
4.3. Частка	111
Розділ 5. Синтаксичні структури діловодства.....	113
Розділ 6. Усне ділове мовлення	125
Розділ 7. Писемне ділове мовлення	142
7.1. Організаційні документи	155
7.2. Розпорядчі документи	159
7.3. Довідково-інформаційні документи	165
7.4. Документи з господарсько-договірної діяльності..	177

7.5. Обліково-фінансові документи	183
ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ	188
ДОДАТКИ	214
Додаток 1	214
Додаток 2	216
Додаток 3	219
Додаток 4	231
Додаток 5	246
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	248

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Інна Михайлівна ПЛОТНИЦЬКА

ДІЛОВА УКРАЇНСЬКА МОВА

3-тє видання, перероблене та доповнене

Навчальний посібник

Коректор *Л.І. Єрсова*

Комп'ютерна верстка *О. А. Клевцова*

Дизайн обкладинки *Б. В. Борисов*

Підп. до друку 07.11.2021. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Petersburg. Друк
офсетний. Ум.друк.акр. 16. Наклад -1000 прим.

Видавництво “Центр учбової літератури”

вул. Електриків, 23

м. Київ, 04176

тел./факс 425-01-34, тел. 451-65-95, 425-04-47, 425-20-63

8-800-501-68-00 (безкоштовно в межах України)

e-mail: office@uabook.com

сайт: WWW.CUL.COM.UA

Свідоцтво ДК 2458 від 30.03.2006

Книги, які можуть вас зацікавити

Українська мова для державних службовців: курс для підготовки до атестації

Практичний курс української мови

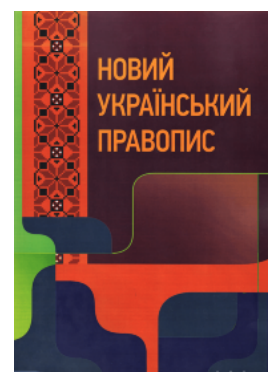
Мистецтво слова

Військове документування та діловодство

Український правопис: нова редакція. Навчальний посібник

Новий український правопис. Навчальний посібник

Перейти до галузі права
Ділове письмо та етика

[Перейти на сайт](#) →